

Nr 595.

Av fru **Sandström** och herr **Dahlén**, *i anledning av Kungl Maj:ts proposition, nr 140, angående anslag till vattendomstolarna.*

I Kungl. Maj:ts proposition nr 140 hemställas om anslag till rikets vattendomstolar. I propositionen behandlas särskilt frågan om förstärkning av de norrländska vattendomstolarna.

Framställning om sådan förstärkning har bl. a. gjorts från vattenfallsstyrelsens sida. I skrivelse till Kungl. Maj:t i oktober i fjol framhöll vattenfallsstyrelsen, att en förutsättning för att det uppgjorda programmet för kraftverks- och regleringsarbeten skulle kunna fullföljas var att de norrländska vattendomstolarna erhöll förstärkning. Vattenfallsstyrelsens överrevisorer har i sin berättelse för budgetåret 1952/53 konstaterat, att kraftstations- och regleringsarbeten för närvarande ej kan fullföljas i önskvärd takt på grund av omöjligheten att inom skälig tid erhålla tillstånd till åtgärderna av vattendomstol. Även riksdagens revisorer har uppmärksammat arbetsanhopningen vid de norrländska vattendomstolarna och de olägenheter, som detta medfört.

Den utredning angående vattendomstolarnas organisation, som nyligen verkställdes inom justitiedepartementet, har konstaterat, att en omedelbar och väsentlig förstärkning av Norrbygdens och Mellanbygdens vattendomstolars arbetskapacitet är nödvändig, om ej mycket betydande förluster för landet skall uppkomma genom att vattenkraftens fortsatta ändamålsenliga utbyggande försvåras och fördröjes. Vattenfallsstyrelsen har i sin ovannämnda skrivelse beräknat förlusterna till ett par hundra miljoner kronor. Den arbetsanhopning, som uppstått vid de norrländska vattendomstolarna och som försvårar och försenar arbetet med de nu aktuella målen, härrör i mycket stor utsträckning från början av 1940-talet, då särskilda förhållanden, bl. a. tillämpningen av 1939 års lag om tillfällig vattenreglering, gav upphov till en tidigare icke förutsedd arbetsbelastning vid dessa vattendomstolar. De provisoriska skadeersättningar, som under en lång följd av år utdömts med tillämpning av 1939 års lag, har nu börjat avlösas av definitiva ersättningar. Det omfattande arbetet med bestämmande av dessa beräknas pågå under åtskilliga år framåt, och arbetet härmed tar i anspråk en stor del av domstolarnas arbetskapacitet. Ur de skadelidande sakägarnas synpunkt är det av betydelse att ersättningsfrågorna löses utan oskäligt dröjsmål. Domstolarnas arbete försvå-

ras av att de norrländska vattenmålen är av exceptionellt omfång och därigenom blir ytterligt svåröverskådliga. En faktor som bidrar till för-
seningen av målen är att sökandeparterna i vattenmål inte alltid till an-
sökningshandlingarna fogar tillräckliga och godtagbara utredningar om
de planerade företagens skadeverkningar.

Vattenöverdomstolen framhåller i sitt remissyttrande över utredningen
om förstärkning av vattendomstolarna, att det största problemet, när det
gäller att snabbt åstadkomma den erforderliga förstärkningen av de norr-
ländska vattendomstolarna, är rekryteringen av domarpersonalen. Bland
de yngre hovrättsjuristerna råder en utbredd motvilja mot att ägna sig
åt vattenrättsskipning. Detta gäller framför allt tjänstgöring vid de norr-
ländska vattendomstolarna. Sålunda har en tjänst som vattenrättsdomare
i lönegrad Cs 14 vid Mellanbygdens vattendomstol sedan inrättandet den
1 juli 1952 måst uppehållas genom vakansförordnanden, enär kvalificerad
sökande inte kunnat erhållas. Inom Svea hovrätt, som på grund av vatten-
överdomstolens anknytning dit kommit att i praktiken svara för rekry-
teringen av sekreterartjänster vid vattendomstolarna, har på senare tid
ingen kunnat förmås att frivilligt mottaga ledigblivna förordnanden som
biträdande vattenrättssekreterare med stationering i Umeå. Orsakerna till
dessa förhållanden är flera. En är att arbetet vid vattendomstolarna är
av ganska specialiserad natur och att de befattningshavare, som börjat
ägna sig åt vattenrätten, därför fruktar att bli avskurna från befordran
vid de allmänna domstolarna. Vad särskilt de norrländska vattendomsto-
larna beträffar anses på grund av målens vidlyftighet och invecklade ka-
raktär tjänstgöringen där vara särskilt betungande.

Med hänsyn till att de norrländska vattendomstolarna är specialdom-
stolar med arbetsuppgifter av en storleksordning och karaktär, som sak-
nar motsvarighet inom domstolväsendet i övrigt, är det klart, att de
jurister, som ägnar sig åt vattenrättsskipning vid dessa domstolar, ej bör
få särställning inom domstolväsendet och att deras lönevillkor och öv-
riga förmåner bör bedömas därefter. Denna särställning leder till att de
villkor, som fastställs för dessa befattningshavare, icke kan åberopas av
jurister inom domstolväsendet i övrigt.

I propositionen föreslås att den årliga avlöningsförstärkningen för de
nytillskapade fem domartjänsterna i lönegrad Co 14 vid de norrländska
vattendomstolarna bestämmas till samma belopp, som nu tillkommer hä-
radshövding i lönegrupp IV, d. v. s. 3 756 kronor. Vattenöverdomstolen
har i syfte att säkerställa, att tjänsterna skall locka kompetenta sökande,
föreslagit en avlöningsförstärkning av 5 004 kronor, motsvarande det be-
lopp, som tillkommer häradshövding i lönegrupp V. Med hänsyn till vad
ovan anförts och till den ohållbara situation, som skulle uppstå, därest

tjänsterna ej skulle besättas, föreslår vi, att vattenöverdomstolens förslag i denna del följes. Departementschefen har liksom utredningsmannen och vattenöverdomstolen ansett, att de nuvarande två ordinarie vattenrättsdomarna vid de båda norrländska vattendomstolarna med hänsyn till den chefsställning de i administrativt avseende kommer att intaga bör tillerkännas en något högre avlöningsförstärkning än övriga domare vid samma vattendomstolar. Departementschefen har föreslagit en avlöningsförstärkning av 5 004 kronor. I likhet med vattenöverdomstolen anser vi dock, att avlöningsförstärkningen bör bestämmas till 6 252 kronor, vilket belopp beräknats med tillämpning av de grunder, som i gällande avlöningsbestämmelser använts vid fastställande av relationen mellan förstärkningsbeloppen till häradshövdingar i olika lönegrupper.

I utredningsmannens promemoria har föreslagits vissa åtgärder av icke lönepolitisk art i syfte att stimulera till tjänstgöring vid de norrländska vattendomstolarna. Enligt utredningsmannens mening bör innehavarna av domartjänst vid de norrländska vattendomstolarna äga rätt att i sin tur vinna befordran till häradshövding eller annan domarbefattning. Vidare bör de få tillgodoräkna sig ett särskilt merittillägg av en månad för varje halvårs tjänstgöring, dock högst två år. Utredningsmannens förslag i dessa delar har tillstyrkts av vattenöverdomstolen, kammarkollegiet och länsstyrelsen i Norrbottens län. Enligt vattenöverdomstolens mening bör dock det vanliga villkoret om viss tids tjänstgöring (8—10 år) tillämpas vid transport. Vattenöverdomstolen har uttalat att merittillägget bör få tillgodoräknas även för sekreterartjänstgöring. Departementschefen har ställt sig avvisande till transporträtten och merittillägget. Dessa frågor synes emellertid spela stor roll, när det gäller att få sökande till juristtjänsterna vid de norrländska vattendomstolarna. Vi anser, att riksdagen bör göra ett uttalande om önskvärdheten av transporträtt och merittillägg i den av vattenöverdomstolen angivna omfattningen.

Av vattenrättsingenjörstjänsterna vid de norrländska vattendomstolarna är f. n. fyra av extra ordinarie karaktär. Under åberopande av att dessa med säkerhet kan förväntas vara erforderliga under överskådlig tid framåt har utredningsmannen föreslagit ordinariesättning av tjänsterna. Detta förslag har allmänt tillstyrkts i de avgivna yttrandena. I propositionen föreslås emellertid ordinariesättning av endast två av de nuvarande befattningarna. Departementschefen har icke angivit något skäl för denna begränsning. Något sådant finns säkert icke heller. Vi föreslår ordinariesättning av samtliga fyra befattningar. Även i fråga om löneställningen anser vi — med hänsyn till de speciella förhållandena vid de norrländska vattendomstolarna — att vattenöverdomstolens förslag bör följas. De i Umeå och Östersund stationerade vattenrättsingenjörerna

bör alltså erhålla lön enligt lönegrad Co 14, alternativt, med bibehållen placering i Ca 37, erhålla avlöningsförstärkning med 3 756 kronor.

Utredningsmannen har med hänsyn till den ökning av de kvalificerade kontorsgöromålen vid de norrländska vattendomstolarna, som blir en följd av den föreslagna förstärkningen, ansett att vid var och en av dessa domstolar bör utom den nuvarande kansliskrivaren finnas ytterligare en befattningshavare med kompetens att på eget ansvar bestrida dessa göromål. Han har därför föreslagit, att en biträdestjänst vid var och en av dessa domstolar skall ombildas till ordinarie kontoristbefattning i lönegrad Ca 13. Förslaget har tillstyrkts av vattenöverdomstolen. Departementschefen har endast så till vida biträtt förslaget, att han förordat placering som extra kanslibitråde i lönegrad Cg 11. Vad särskilt Norrbygdens vattendomstol beträffar är situationen där den, att den av departementschefen föreslagna placeringen torde leda till att vattendomstolen förlorar en mycket värdefull arbetskraft med påföljd att expeditionsarbetet för lång tid framåt icke kan upprätthållas utan anlitan av vattenrättssekreterarnas ännu dyrare arbetskraft. Det finns ingen anledning att göra skillnad mellan de båda norrländska vattendomstolarna. Vi föreslår därför placering av ifrågavarande befattningshavare i lönegrad Ca 13.

Riksdagens revisorer har framhållit, att en förstärkning av vattendomstolsorganisationen icke nödvändigtvis behöver leda till en ökad belastning av budgeten. Enligt revisorerernas mening borde undersökas i vad mån kostnaderna för en personalförstärkning kunde bestridas genom höjning av de avgifter, som kraftproducenterna enligt 11 kap. 95 § vattenlagen har att utgiva som bidrag till vattendomstolarnas organisation och verksamhet. I utredningsmannens promemoria har föreslagits en sådan höjning av avgifterna att ökningen av deras årsbelopp ungefär skall motsvara statsverkets årliga kostnader för förstärkningen. Enligt uttalande i propositionen kommer särskilt förslag att avlämnas till riksdagen i denna fråga. Vid bedömning av kostnaderna för den föreslagna förstärkningen av de norrländska vattendomstolarna bör beaktas att full kompensation kan erhållas genom avgiftshöjning. Enligt revisorererna torde denna tanke inte vara främmande för kraftproducenterna själva.

Med hänvisning till vad sålunda anförts hemställer vi,
att riksdagen måtte

1. besluta att avlöningsförstärkningen bestämmes till ett årligt belopp av 6 252 kronor för de nuvarande ordinarie vattenrättsdomarna vid de båda norrländska vattendomstolarna och till 5 004 kronor för övriga vattenrättsdomare vid samma domstolar;

2. besluta att de fyra vid de norrländska vattendomstolarna tjänstgörande extra ordinarie vattenrättsingenjörernas befattningar överföres på ordinarie stat;

3. besluta att de i Umeå och Östersund stationerade vattenrättsingenjörerna skall placeras i lönegrad Co 14, alternativt att de med placering i Ca 37 erhåller en årlig avlöningsförstärkning av 3 756 kronor;

4. besluta att en biträdestjänst vid var och en av de norrländska vattendomstolarna ombildas till kontoristbefattning i lönegrad Ca 13;

5. uttala önskvärdheten av transporträtt och meritillägg för befattningshavare vid de norrländska vattendomstolarna i den omfattning ovan angivits; samt

6. förhöja vederbörande avlöningsanslag med det belopp, som föranledes av ovanstående.

Stockholm den 20 mars 1954.

Ragnhild Sandström.

Olle Dahlén.